

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

عنوان درس

تئوري هاي انقلاب

سرفصل‌های درس

۱. تبیین موضوع و اهمیت بحث

۲. مفهوم‌شناسی (نظریه و انقلاب)

۳. انواع دسته‌بندی نظریه‌ها

۴. نظریه‌های اندیشمندان غربی

۵. نظریه‌های اندیشمندان اسلامی

۶. تئوری‌های انقلاب اسلامی

درس اول

تبیین و اهمیت موضوع

ضرورت بحث

1. انقلاب بزرگترین پدیده اجتماعی است

2. انقلاب بزرگترین حرکت جمعی و مردمی است

3. در انقلابها مواضع اساسی مردم نمایش داده می شود

4. اصول و منطق رفتار اجتماعی مردم در انقلاب کشف می شود

جایگاه نظریه در دانش

- نظریه ها ارکان اساسی علوم را تشکیل می دهند، زیرا تمام تفسیرها و تحلیل های ما از پدیده های طبیعی و اجتماعی در قالب نظریه ها صورت می گیرد. بدون ذهن مسلح به نظریه، قادر به درک علمی از جهان پیرامون خود نیستیم. نظریه به داده ها و مشاهدات هر فرد نظم، ترتیب و میدان دید می دهد.
- تئوری را می توان روشی برای درک یا مشاهده واقعیتها دانست، سیستم تفکری که خیلی عمیقتر و پویا تر از تجربیات روزمره می باشد. تئوری هایی که به یکدیگر مرتبط هستند یک سیستم یا یک علم را تشکیل می دهند. دست اندرکارانی که این سیستم را بدانند وسیله با قدرتی برای مشاهده و تغییر وقایع در اختیار دارند. این وسیله قوی بر نگرش و شیوه جوابگویی او در کارهایش تاثیر می گذارد چون حوزه ادراکاتش وسیعتر و عمیقتر می گردد و می تواند پیامدهای دور از ذهن را تعیین و پیش بینی کند و راه حل های سنجیده تر و بهتر را برگزیند.

تعریف تئوری یا نظریه

- یک نظریه مجموعه‌ای از سازه‌ها (مفاهیم) تعاریف و گزاره‌های به هم مرتبط است که از طریق مشخص ساختن روابط بین متغیرها، با هدف تبیین و پیش بینی پدیده‌ها دید نظام یافته‌ای از پدیده‌ها ارائه می‌کند (کرلینگیر، 1377)
- نظریه با فرضیه یکسان نیست. نظریه چارچوبی توضیح‌دهنده برای یک مشاهده فراهم می‌آورد و با فرض صحت آن توضیحات، فرضیه‌های احتمالی از پیش می‌آیند که می‌توان آزمودشان و به صحت یا سقم نظریه پی برد

ارکان نظریه

نظریه ها از دو اصل یا جزء تشکیل می شوند:

1. مفاهیم: (Concept)

مفاهیم، بر ساخته های ذهنی دانشمندان برای فهم پذیری پدیده ها هستند. دانشمندان با ساختن مفاهیمی که به عنوان توضیحات «مختصر شده» پدیده های جهان تجربی عمل می کنند، روند تحقیق و پژوهش را آغاز می کنند

2. توصیف و تبیین: (Description and Explanation)

توصیف و تبیین در مورد نظریه، فرایندی ورای نامیدن و تعریف محض متغیرهاست، و ترتیب روابط بین متغیرها را نشان می دهد. در تبیین وقایع، علت و دلیل وقوع پدیده ها توضیح داده می شود.

اهداف نظریه پردازی

- **توصیف:** در شناخت و معرفی یک پدیده را توصیف آن پدیده می داند که الزاماً انعکاس بی طرفانه ی واقعیت عینی نیست، بلکه دارای بُعد ذهنی است.
- **تبیین:** کوششی برای فهم چرایی و چگونگی رفتار و عملکرد پدیده ها و شناسایی روابط [علّی] بین آن هاست.
- **پیش بینی یا درک:** (Predict of understanding) پس از شناخت روابط قانونمند و علّی بین پدیده ها صورت می گیرد.
- **تغییر و اصلاح:** (change or Reform)
- ایجاد تغییرات اجتماعی مثبت و انجام اصلاحات از رهگذر نظریه های انتقادی؛ نظریه هایی که با تأکید بر پیوند دانش و ارزش به توصیف و تفسیر بسنده نمی کنند و نقد و تغییر را رسالت و مسئولیت علم و عالم می دانند.

نقش‌های نظریه

1. اولین نقش نظریه، تنظیم و خلاصه کردن دانش است.

دنیا به صورت اطلاعات مجزا و پراکنده است و لذا افراد نیاز به تنظیم و ترکیب اطلاعات دارند. نظریه یکی از راه‌های دست یافتن به روش تنظیم دانش است.

یکی دیگر از مزایای این نقش نظریه، خدمات و کمک‌های نظریه به کل دانش است. محقق نیاز ندارد هر تحقیقی را از ابتدا شروع کند؛ چرا که دانش در مجموعه‌ای از نظریه‌ها ارائه شده است و محقق می‌تواند هر مطالعه‌ای را با آگاهی و دانش منظم از تعمیم‌های دانش پژوهان پیشین آغاز کند.

● 2. دومین نقش نظریه، تمرکز است. نظریه‌ها علاوه بر تنظیم اطلاعات، بر بعضی از متغیرها و روابط آنها تأکید و بقیه موارد را خارج می‌کنند. بنابراین، نظریه‌ها همانند نقشه عمل می‌کنند.

● 3. سومین نقش نظریه، روشن کردن یا توضیح مشاهدات است: نظریه علایی برای تفسیر، توضیح و درک پیچیدگی روابط انسان ارائه می‌دهد.

● 4. چهارمین نقش نظریه پیش‌بینی است. اکثر نظریه‌ها به نظریه‌پرداز امکان پیش‌بینی حوادث و رویدادها را می‌دهند.

● 6. نظریه‌ها نقش ارتباطی ضروری و لازمی دارند. نظریه چارچوبی برای ارتباطات و محل آزادی برای بحث، تبادل نظر و انتقاد فراهم می‌آورد.

● 7. هفتمین نقش نظریه، کنترل است. این نقش از پرسش‌های ارزشی حاصل می‌شود که در آن‌ها نظریه‌پرداز می‌کوشد تأثیر و خصوصیات رفتاری خاص را مورد قضاوت و بررسی قرار دهد.

- 8. نقش نهایی نظریه، حالتِ زایشی آن است. این نقش به معنای استفاده از نظریه در جهت برخورد با زندگی فرهنگی حاکم و ایجاد راه‌های جدید زندگی و به معنی استفاده از نظریه برای رسیدن به تحول است. نقش زایشی در برگیرنده قدرت مبارزه با تصورات حاکم بر فرهنگ، طرح پرسش‌های اساسی در مورد زندگی اجتماعی موجود، تقویت روند بازنگری بدیهیات و ایجاد راه‌های جدید برای اعمال اجتماعی است (لیتل جان، 1384: 9-88).

فواید و کاربردها

- نظریه می تواند افکار جدیدی را در روند حل مسائل نظری برانگیزد.
- نظریه می تواند الهام بخش فرضیات علمی تازه ای باشد
- نظریه ها به ما کمک می کنند تا ببینیم. دنیای حوادث و رویدادها به شیوه های گوناگون قابل تجربه است. آن چه مهم است، چگونگی تجربه جهان است. آن چه را هنگام نگاه کردن می بینیم، به نظریه های ما بستگی دارد.
- نظریه ها به ما کمک می کنند جستجو کنیم. نظریه ها نه تنها آن چه را می دانیم رمزگذاری می کنند، بلکه به ما اجازه می دهند که بیشتر یاد بگیریم
- نظریه ها نه تنها آن چه را می دانیم رمزگذاری می کنند، بلکه به ما اجازه می دهند که بیشتر یاد بگیریم

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

درس دوم

مفهوم شناسی انقلاب

مفهوم انقلاب (Revolution)

انقلاب در لغت:

دگرگونی، برگشتن، تغییر و تحول عمیق

شاخص‌های عام:

تغییر و دگرگونی:

1. سریع

2. اساسی

گونه‌های انقلاب:

انقلاب صنعتی . انقلاب سیاسی . انقلاب اجتماعی . انقلاب فکری و علمی .

انقلاب مخملی

تعریف مفهوم انقلاب

بر اساس اهداف:

مانند جانسون: «انقلاب صرفاً کوشش است برای براندازی حکومت با توسل به ابزارهای خشونت آمیز» (کوهن، 1369، ص 137)

بر اساس پیامد و فرایندی:

مانند: هانتینگتون: «انقلاب یک دگرگونی داخلی سریع، اساسی، خشونت آمیز در ارزشها و اسطوره‌های غالب جامعه، نهادهای سیاسی، ساخت اجتماعی، رهبری و فعالیت‌ها و سیاست‌های حکومت است» (هانتینگتون، 1970: 264)

تعريف مفهوم انقلاب

بر اساس الگوي سياسي:

مانند چارزتيلى: «جابه جايى سريع و خشونت آميز گروه حاكم قبلى با گروه معارض در نظام سياسى و ايجاد تغييرات مورد نظر گروه معارض در آن به وسيله يك بسيج فراگير انقلابى» (تيلى، 1978: 193)

مفاهیم مشابه

کودتا: (coup deta)

فرایندی که در آن گروهی از نظامیان با سرنگون کردن هیئت حاکمه به حاکمیت می‌رسند.

لزوماً مشارکت مردمی ندارد. نتایج عملی آن عمدتاً تغییرات سیاسی است. گاهی به تغییرات در ابعاد دیگر هم می‌انجامد.

کودتای انقلابی:

به برخی کودتاها گفته می‌شود. مانند کودتای «افسران آزاد» به رهبری جمال عبد الناصر در سال 1952 علیه رژیم سلطنتی ملک فاروق در مصر که پس از شورش‌ها و اعتصابات مردمی روی داد و به استقرار جمهوری، خروج نیروهای انگلیسی، اصلاحات ارضی و ... انجامید

شورش (Rebellin)

همانند طغیان، اغتشاش و قیام حرکتی است مقطعی و گاه مقدمه حرکتی انقلابی می‌شود. در بسیاری از موارد از مشارکت مردمی، ایدئولوژی جدید و برنامه‌ای برای تغییرات سیاسی اجتماعی برخوردار نیست. مانند قیام تحریم تنباکو و

15 خرداد 42

اصلاح و رفرم (reform)

تغییرات تدریجی و جزئی که از سوی حاکمان به صورت قانونی و مسالمت آمیز انجام می پذیرد.

مانند اصلاحات ارضی شاه ، جریان اصلاحات دوم خرداد

جنبش و نهضت (movement)

حرکتی معمولاً دراز مدت است که ممکن است انقلاب فقط بخشی از آن به شمار آید؛ مانند نهضت اخوان المسلمین در مصر یا نهضت امام خمینی (ره) که دست کم، پیشینه آن به اوایل دهه 1340 می‌رسد. نهضت ممکن است به شکل تلاش‌های فکری، فرهنگی آغاز شود سپس رنگ سیاسی و انقلابی پیدا کند.

البته گاه به حرکت‌های کوچکتر از انقلاب و بزرگتر از قیام، نهضت گفته می‌شود مانند نهضت مشروطیت. که با معنای اصلاح نیز نزدیک است.

ویژگی‌های انقلاب

1. نارضایتی عمیق از وضع موجود
2. ظهور و گسترش ایدئولوژی جدید
3. وجود روحیه انقلابی
4. رهبری و نهادهای بیدارگر و بسیج‌کننده
5. مشارکت عمومی توده‌ها و مردم
6. مبارزه همراه با خشونت
7. تغییر ساختارهای اجتماعی. سیاسی جامعه

نارضائيتي عميق از وضع موجود

اينكه مردم اميدي به اصلاح شرايط ندارند و تنها راه را براندازي نظام موجود مي دانند. «الشعب يزد اسقاط النظام»

1. چگونه شد كه مردم ايران پس از سال ها برقراري نظام شاهنشاهي درصدد براندازي اين نظام برآمدند. عبور از سلطنت خود نيازمند گذر زمان و بينش خاص است.

ظهور و گسترش ایدئولوژی جدید

- ایدئولوژی: الگوهای عقاید و اظهارات نمادینی که جهان را تعریف، تفسیر و ارزیابی می‌کند.
- تعبیر ایدئولوژی برای دین پذیرفته نیست.
- هر چه ایدئولوژی انقلاب‌ها دقیق‌تر و شفاف‌تر باشد، نتایج انقلاب بهتر است. مثلاً در انقلاب فرانسه مردم فقط می‌خواستند آزاد باشند اما نمی‌دانستند تا کجا

وجود روحیه انقلابی

- چگونه مردم حال انقلاب پیدا می کنند. ما در طول تاریخ معاصرمان حرکتهای مردمی علیه دستگاه حاکم و بیگانگان زیاد داشته ایم، اما حال انقلاب کمتر در مردم ایجاد شده است. مانند قیام تحریم تنباکو که به رغم انتظار برخی مانند سید جمال، میرزای شیرازی این حال را در مردم ندید.

رهبري و نهادهاي بيدارگر و بسيج کننده

- وجود رهبري به ويژه رهبري واحد يكي از عوامل مهم انقلاب و تداوم آن است. عدم وحدت رهبري در نهضت مشروطه موجب شکست آن شد.

- تفسير قرآني بيداري: انسان ها يا زنده اند يا مرده. احياي مردگان کار وحی و پیامبران است. اينکه خداوند مي فرمايد: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ

- (انفال 24)

● اما انسان زنده هم گاه دچار سکون بی‌تحریکی می‌شود و گاه دچار خواب و غفلت. مطابق روایت العلماء ورثه الانبیاء، این علما هستند که می‌توانند احیاگر و بیدارگر باشند. اما جالب اینکه بیدارگری بعد از موت اختیاری آن رهبر حاصل می‌شود. موتوا قبل ان تموتوا. شیعه به نظر می‌رسد هیچ وقت دچار مرگ نمی‌شود. اما دچار خواب و سکون می‌شود.

● ابزارهای خاصی برای بیداری و تحرک‌آفرینی در شیعه وجود دارد که در دیگر مذاهب و ادیان نیست. مانند عدالت‌خواهی، تولی و تبری، عاشورا، مهدویت، انتظار

مشارکت عمومی مردم

بیداری ملت از دیدگاه امام خمینی

- به عقیده من [بیداری ملت ایران] به دست خدا پیدا شده است و بشر نمی‌تواند این طور کار را بکند» صحیفه امام، ج 4، ص: 70
- «من آن وقتها که می‌دیدم این نهضت همگانی شده است ... من امیدوار می‌شدم برای این نکته که می‌دیدم که مسئله‌ای نیست که بشر بتواند، مسئله‌ای نیست که با رهبری درست بشود، مسئله‌ای نیست که مردم بتوانند؛ مسئله‌ای است الهی. این قدرت خدای تبارک و تعالی است» صحیفه امام، ج 6، ص: 282

مبارزه همراه با خشونت

- در الجزایر (1962) حدود یک میلیون نفر
- در ویتنام (1975) صدها هزار نفر
- انقلاب کوبا (1959) حدود بیست هزار نفر
- انقلاب نیکاراگوئه (1979) دو درصد جمعیت این کشور
- انقلاب فرانسه (1789) در ابتدا دویست نفر و بعداً صدها هزار نفر
- انقلاب اکتبر روسیه (1917) در ابتدا اندک و بعد میلیون‌ها نفر
- انقلاب اسلامی ایران (1979) حدود 4000 نفر

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

خاستگاه تاریخی و دسته‌بندی نظریه‌های انقلاب

طرح بجای

خاستگاه تاریخی انقلاب

انواع دسته‌بندی‌ها

دسته‌بندی مختار

خاستگاه تاریخی انقلاب

* نظام‌های سیاسی بدون مرز و امپراطوری‌ها

* شورش‌ها، قیام‌ها،

* شکل‌گیری دولت. ملت‌ها و جنبش‌های استقلال طلب

* ایدئولوژی

* ناسیونالیسم

* هویت ملی

شکل‌گیری انقلاب‌ها

انگلیس. فرانسه. اسپانیا. ایتالیا. آلمان. مشروطه ایران. ترکیه. مکزیک. روسیه. چین. مصر. کوبا.
الجزایر. ایران. نیکاراگوئه

انواع دسته‌بندی‌ها

1. تقسیم تاریخی:

- * **باستان:** افلاطون و ارسطو
- * **مدرن:** الف. قبل از قرن 20: مارکس و توکویل
- ب. قرن 20: چهار نسل نظریه‌ها.
- * **پست مدرن:** میشل فوکو، اکبر ص احمد، منگل بیات

تقسیم محتوایی (اسکاچپل، 1376)

- * 1. **نظریه پردازان مارکسیست:** در چارچوب نظریات مارکس است: تضاد طبقاتی و تغییر شیوه تولید.
- * نیکلای بوخارین و استراتژیست‌های سیاسی: مائو، لینن،
- * مارکسیست‌های غربی: جورج لوکاچ، گرامشی، برینگنتون مور
- * 2. **نظریات روان‌شناختی توده‌ای:** انگیزه روانی مردم و نقش آنها در خشونت‌های سیاسی
- * تدگار، اسملسر، جیمز دیویس
- * 3. **نظریه‌های ارزشی:** انقلاب = پاسخ خشونت‌بار جنبش‌های عقیدتی به نابرابری‌های اجتماعی: چالمرز جانسون
- * 4. **نظریه‌های منازعه سیاسی:** رقابت برای کسب قدرت بین حکومت و گروه‌های سازمان‌یافته (چارلز تیلی، هانتینگتون و ...)

انواع دسته‌بندی‌ها

1. تقسیم محتوایی (استانفورد کوهن):

- * مارکسیستی
- * کارکردگرایانه
- * جامعه توده‌وار
- * روان‌شناسانه

تقسیم محتوایی (اسکاچپل)

- * 1. نظریه‌پردازان مارکسیست: در چارچوب نظریات مارکس است: تضاد طبقاتی و تغییر شیوه تولید.
- * نیکلای بوخارین و استراتژیست‌های سیاسی: مائو، لینن،
- * مارکسیست‌های غربی: جورج لوکاچ، گرامشی، برینگتون مور
- * 2. نظریات روان‌شناختی توده‌ای: انگیزه روانی مردم و نقش آنها در خشونت‌های سیاسی
- * تدگار، اسملسر، جیمز دیویس
- * 3. نظریه‌های ارزشی: انقلاب = پاسخ خشونت‌بار جنبش‌های عقیدتی به نابرابری‌های اجتماعی: چالمرز جانسون
- * 4. نظریه‌های منازعه سیاسی: رقابت برای کسب قدرت بین حکومت و گروه‌های سازمان‌یافته (چارلز تیلی، هانتینگتون و ...)

دسته‌بندی بر اساس مراحل انقلاب

وقوع:

تضادگرا (مارکس، لنین، مائو)
کارکردگرا و ساختارگرا (اسملسر، چامز جانسون، هانتینگتون، اسکاچپول)
روان‌شناختی و گزینش عقلانی (روانشناسی رهبران، مارین زونیس. محرومت مطلق، سورگین. توقعات فزاینده، توکویل و دیویس.
محرومیت نسبی، گار. گزینش عقلانی، تیلور)

فرایند:

بسیج منابع (چالز تیلی)
شرایط اجتماعی بسیج انقلابی: نظریه جامعه توده‌وار (هانا آرنت و کورن هازر)
نقش رهبری در فرایند بسیج انقلابی: رهبری کاریزماتیک (ماکس وبر)
نقش ایدئولوژی در فرایند بسیج انقلابی
شرایط اقتصادی و سیاسی بسیج انقلابی
خشونت و فرایند انقلاب

پیامدها و نتایج:

مراحل تحول انقلاب: کرین برینتون
نظریه‌های پیامدهای انقلاب تا اواخر دهه 1970
نظریه‌های پیامدهای انقلاب از دهه 1980 به بعد

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

نظریه مارکس و لنین

نظريه کلي مارکس

* کارل مارکس (1818. 1883) داراي دو نوع آثار است:

1. آثار سال هاي 1841. 1848 که صبغه فلسفي دارد.
2. آثار پس از سال هاي 1848 که بيشتر جامعه شناختي و اقتصادي است.

* نظريه کلي

- * دياالکتیک هگل (تز. انتي تز. سنتز)
- * ماديگرايي فلسفي مارکس (تحت تأثير فوئر باخ)
- * ماديگرايي اقتصادي مارکس (پول باعث ار خودبيگانگي بشر است)
- * ماديگرايي تاريخي مارکس (روبنا و زير بنا)

مقدمات نظریه

* تاریخ توالی شیوه‌های تولید است

* در تاریخ اروپا:

* برده‌داری

* فئودالی (زمین‌داری)

* بورژوازی (سرمایه‌داری) (انقلابی و انقلاب آفرین)

شیوه تولید و کمون نهایی

* انقلاب پرولیتاریا (کارگری)

* نظام بی‌طبقه کمونیستی

*

* در هر شیوه تولید:

* زیربنا: شیوه و روابط تولید

* روبنا: نظام حقوقی، سیاسی، فرهنگی

مقدمات نظریه

* طبقات جامعه محصول مناسبات اقتصادی در هر دوره است:

1. **ارباب و برده:** محصول شیوه اقتصادی برده‌داری مبتنی بر کار برده است. (باستانی)
در این مرحله مالکیت نفس و منافع برده از آن ارباب است
2. **ارباب و رعیت:** محصول شیوه اقتصادی فئودالی مبتنی بر کار سرف است. (فئودالی)
در این مرحله رعیت آزاد اما به زمین وابسته است و منافع کارش به جز به میزان امرار معاش از آن زمین‌دار بود
3. **سرمایه‌دار و کارگر:** محصول شیوه اقتصادی سرمایه‌داری و صنعتی مبتنی بر کار در قبال مزد است. (بورژوازی)
در این مرحله کارگر آزاد و مالک کارش است، اما مجبور است نیروی کار خود را به سرمایه‌دار بفروشد. در اینجا سرمایه تعیین‌کننده است.

نظریه انقلاب

* انقلاب یعنی:

* تغییر در شیوه تولید با تغییرات بعدی در همه عناصر تبعی پیچیده اجتماعی

* نتیجه آن انتقال از یک مرحله خاص به مرحله‌ای دیگر است.

* شیوه تولید ————— آرایش طبقاتی جامعه ————— به استثمارشده

طبقه حاکم ————— مینزاسیون (تشدید استثمار)

طبقه استثمارشده ————— از خود بیگانگی ————— آگاهی طبقاتی

انقلاب

دو گام مهم براي رسيدن به انقلاب

1. از خود بيگانگي (alienation):

تبدیل انسان در نظام سرمایه‌داری به شيء و عاری شدن از جوهر انسانی.
ماشینی شدن تولید، تقسیم کار و عدم مالکیت محصول تولید شده موجب: نفرت از کار، کاهش دستمزد و افزایش رنج کارگر می‌شود.
(طولانی‌تر شدن ساعت کار، افزایش سرعت ماشین، افزایش میزان کار در زمان خاص) افزایش سود ملازم با کاهش دستمزد است.

2. آگاهی طبقاتي (class consiousness):

تداوم زوال انسانیت، افزایش ثروت بورژوازي و فقر کارگري موجب آگاهی طبقاتي و تشکیل اتحادیه‌هاي کارگري و مبارزه با سرمایه‌داری می‌شود.
اعطاي امتیازات: کاهش ساعات کار، شناسايي احزاب کارگري -- «ضعف کنترل اجتماعي آنها --
«احساس ناتواني و سرکوب خشونت‌آمیز و بروز خصلت سرکوبگرانه دولت --» تداوم مبارزه تا پیروزي.

نقد نظریه مارکس

* نقدهای مبنايي

- * ضد هر چیز در درون خودش نیست، بلکه عامل خارجی باعث دگرگونی می شود.
- * ثروت و سرمایه لزوماً منشأ قدرت نیست.
- * ساختار خصومت طبقاتی تنها یک عامل ممکن در ستیز اجتماعی است.

* نقض های تاریخی

- * عدم وقوع انقلاب مارکسیستی در کشورهای صنعتی پیشرفته مثل انگلیس، آلمان و آمریکا و شکست قیام های مارکسیستی در فرانسه.
- * تحقق چنین انقلابی در کشورهای غیرپیشرفته مانند روسیه و چین (به نقلی، مارکس تمایل داشت بگوید باید انقلاب را ابتدا در کشورهای نیمه صنعتی دنبال کرد مانند آلمان و روسیه)

* چرا انقلاب رخ نداد؟ و پاسخ های طرفداران :

- * منشیوک ها: اقدامات پیش از موعد و دخالت های انسانی مانع انقلاب شد. آگاهی طبقاتی باید به صورت خود به خودی در طبقه کارگر شکل بگیرد.
- * بلشویک ها: شرایط عینی آماده است و سرمایه داری به امپریالیسم رسیده منتها طبقه کارگر آگاهی طبقاتی لازم را نداشت. آگاهی طبقاتی می تواند به کمک حزب زودتر از موعد شکل بگیرد. (لنین در کتاب چه باید کرد؟ 1902)

نظریه لنین

شرایط روسیه

- * در مراحل اولیه صنعتی شدن بود
- * کارگران محدود و بیشتر در پترزبورگ و مسکو بودند
- * صنعتی شدن روسیه تصنعی بود یعنی متکی به کمک‌های خارجی و روسیه در پیرامون نظام جهانی قرار داشت.
- * نظام استبدادی مبتنی بر ارباب. رعیتی حاکم بود و دهقانان اولین مخالفان حکومت بودند، که با برخی اقدامات حکومت راضی شدند.
- * یک سنت انقلابی نیرومندی در روسیه از 1825 وجود داشت و نیز وجود سازمان‌های تندرو با روش بمب‌گذاری و ترور (برادر لنین از جمله اینها بود که کشته شد)
- * جنگ با ژاپن و شکست روسیه از آن و نیز کشتار کارگران در اعتصاب‌های 1904 اوضاع را انقلابی کرد.
- * نهایتاً اعتصاب‌های کارگری و نبردهای سیاسی موجب سقوط دولت تزار در 1917 شد

نظریه لنین

- * **امپریالیسم بالاترین مرحله سرمایه‌داری** (تمرکز تولید و سرمایه و ایجاد انحصار، ادغام سرمایه بانکی و سرمایه صنعتی، صدور سرمایه و استفاده از نیروی کار کشورهای فقیر، تقسیم جهان توسط کارتل‌ها، ائتلاف میان سرمایه‌داران و پرولتاریا، دولت‌های امپریالیست به جان هم می‌افتند و زمینه برای انقلاب کارگری فراهم می‌شود).
- * **سرمایه‌داری شرایط انقلاب را در کشورهای پیشرفته موقتاً از بین برده**، تا آن موقع باید انقلاب را در کشورهای جهان سوم دنبال کرد، «راه رسیدن به اروپا از شانگهای و کلکته می‌گذرد»
- * در جامعه‌ای که سرمایه‌داری به طور کامل توسعه نیافته ولی طبقه کارگر رو به رشد دارد، امکان انقلاب وجود دارد. لازم نیست منتظر وقوع خود به خودی انقلاب باشیم.
- * **ضرورت انقلاب بورژوا. دموکراتیک در روسیه به رهبری پرولتاریا**، طبقه پرولتاریا باید در جستجوی همپیمانانی باشد. در روسیه بورژوازی توان انقلاب علیه حکومت تزارها و جامعه نیمه‌فئودالی روسیه را نداشت و تنها «خلق» چنین قدرتی را داشت. (ترکیب پرولتاریا، دهقانان و بورژواها).
- * **ضرورت انقلاب پرولتاریایی بدون فاصله**: وقتی از تبعید بازگشت و دید در دولت موقت بعد انقلاب 1916، احزاب مشروطه‌خواه، انقلابیون سوسیال و منشویک‌ها هستند اعلام کرد کارگران نباید منتظر توسعه معمولی سرمایه‌داری باشند، بلکه فوراً باید قدرت را به دست بگیرند، لذا در اکتبر 1917 اوضاع را به دست گرفتند.
- * **ضرورت حزب پیشگام برای آگاهی بخشی به پرولتاریا** متشکل از همه طبقات و با رهبری روشنفکران (بدون ملاحظه سابقه طبقاتی و تنها جمع همه انقلابیون)

نظریه مائو

شرایط چین

کشوری با سنت کهن زمین داری و بزرگترین گروه‌های دهقانی و تقریباً فاقد طبقه کارگری

تاریخ چین از جنگ‌های تریاک تا انقلاب 1911 داستان فروپاشی یک تمدن بزرگ و مغرر است

در قرن نوزدهم به کشوری نیمه مستعمره تبدیل شده بود. انگلیس، آلمان و فرانسه انگلیسی‌ها به جای هزینه چای دریافتی از چینی‌ها به آنها تریاک هندی می‌دادند. امپراتور مصرف تریاک را ممنوع کرد با انگلیس درگیر جنگ شد و شکست خود و نفوذ انگلیس تا کاپیتولاسیون پیش رفت. شورش‌ها شکل گرفت و در نهایت در جنگ با ژاپن شکست خورد و تایوان را واگذار کرد. تقریباً هم زمان با مشروطه ایران در چین هم جنبش مشروطه‌خواهی شکل گرفت. 1911 سقوط سلسله منچو در اثر انقلاب تایپینگ که از 1815 شروع شده بود و نهایتاً شکل‌گیری جمهوری چین

1921 تأسیس حزب کمونیست و شکل‌گیری جنبش مائوتسه تونگ در اکتبر 1934 یک راهپیمایی صد هزار نفری به طول 6 هزار مایل از جنوب چین به شمال به راه انداخت و طی یک سال توانست انقلاب را به نتیجه برساند در یک فاصله سی چهار ساله از سقوط سلسله منچو در 1911 تا 1950 چینی که فاقد شرایط انقلاب کارگری بود، انقلابی شد و یکی از بزرگترین انقلاب‌های توده‌ای جهان را شکل داد

چین نمونه انقلاب در کشورهای شرقی (به نظر هانتینگتون) از حیث تاکتیک‌ها شد. انقلاب‌های الجزایر، کوبا، هند و چین، مالایا، فیلیپین و مستعمرات افریقایی پرتغال مانند چین بودند.

نظریه مائو

نظریه لنین با فرض وجود طبقه کارگر و نظریه مائو بدون آن بود و لذا عملیاتی‌ترین تئوری مارکسیستی است و به تعبیری مارکسیسم را چینی و بومی کرد.

بر اساس این نظریه در کشوری که طبقه کارگر وجود ندارد یا توان شرکت در جنبش انقلابی را ندارد سایر طبقات همانند می‌توانند دارای آگاهی طبقاتی و استعداد انقلابی باشند.

در نظامی که دهقانان تحت سلطه و استثمار و دارای شعور طبقاتی باشند دهقانان طبقه انقلابی را شکل می‌دهند، منتها در این جامعه ماقبل سرمایه‌داری انقلاب با رهبری نمایندگان طبقه کارگر و حزب کارگری شکل می‌گیرد.

مائو به مدل مارکس سه اندیشه را افزود:

1. تحلیل طبقاتی را گسترش داد تا دشمنان جنبش انقلابی در نظریه مارکس هم در جبهه انقلاب بگنجد
2. در مورد استراتژی جنگ انقلابی در موقعیت‌های مشابه اندیشید و طرح ارائه کرد.
3. با تکیه بر این مطلب که اندیشه‌های تغذیه کننده انقلاب باید از توده‌ها شکل بگیرد، نسبت به توده‌ها موضعی انسان‌گرایانه اتخاذ کرد. حمایت از توده و نگران افراد درگیر جنبش بودن از ویژگی‌های نظریه مائو است. و لذا تکیه اصلی نظریه مائو بر پشتیبانی توده است.

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

نظریه کارکردگرایی

تبیین مفاهیم

* نظام

* واحدي متشکل از اجزاء مختلف که بین آنها رابطه متقابل نسبتاً پایداری وجود دارد که ساخت یا ساختار نظام نامیده می‌شود.

* **نظام اجتماعی:** کلی متشکل از خرده‌نظام‌های خانواده، آموزش، دین، سیاست و اقتصاد که با یکدیگر تناسب دارند و در ارتباط متقابلند. تغییر در یکی بقیه را نیز متأثر می‌کند.

* کارکرد:

* کارکردهایی که هر یک از اجزاء نسبت به سایر اجزا و نسبت به کل نظام انجام می‌دهند.

* تعادل:

* هماهنگی و انسجام نظام اجتماعی؛ هماهنگی ارزش‌ها و محیط

ویژگی‌های نظریه‌های کارکردی در مقابل تضادگرا

- * 1. بر خلاف دیدگاه مارکسی که وجود تضاد را چهره اساسی جوامع می‌داند، این نظریه از یکسو جامعه را ماهیتاً رضایتی می‌داند، اگر چه نمی‌گوید که تغییر اجتماعی نادر است یا همه جوامع اساساً باثباتند (جوامع مدنی ذاتاً باثباتند)
- * 2. بر اساس این دیدگاه کشمکش در جامعه وجود دارد اما طبق قواعد پذیرفته شده‌ای صورت می‌گیرد. (رعایت قواعد بازی. برد و باخت)
- * 3. تضاد و کشمکش ناشی از اختلاف طبقاتی نیست، بلکه ناشی از کمبود عمومی کالاهای ارزشمند است.
- * 4. تغییرات اجتماعی لزوماً از نوع انقلابی نیستند و لزوماً منجر به تغییر ساختاری نمی‌شوند.
- * 5. انقلاب خروج جامعه است از حالت تعادل، که ممکن است ناشی از تغییرات ارزشی یا محیطی یا هر دو باشد.
- * 6. اساساً جامعه‌شناسی ثبات پیش از جامعه‌شناسی انقلاب می‌آید و جامعه‌شناسی انقلاب نوعی آسیب‌شناسی اجتماعی است.

نظريه يا مدل چالمرز جانسون

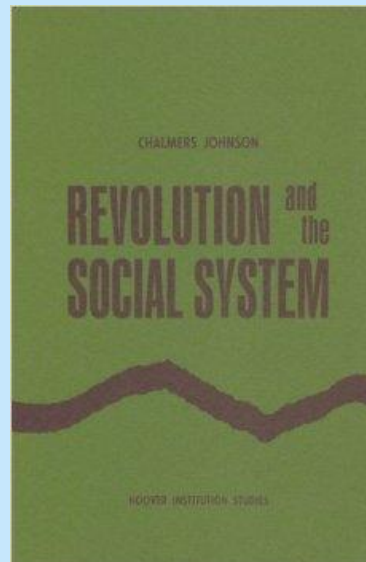
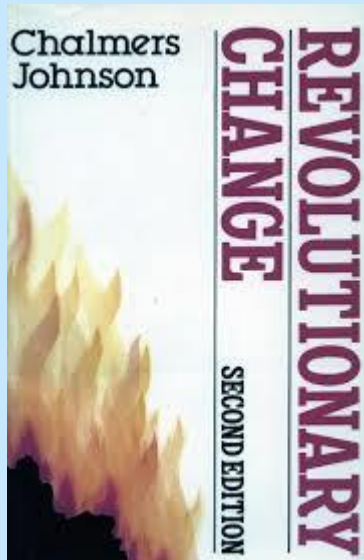
* کتب :

* تحول انقلابي (ترجمه حميد الياسي، تهران، انتشارات اميرکبير 1363)

* انقلاب و نظام اجتماعي

* ملي گرايي دهقاني و قدرت کمونيستي

* انقلاب کمونيستي در آسيا

نظریه یا مدل چالمرز جانسون

ویژگی‌ها و شرایط تعادل ساختاری جامعه

زمانی که ارزش‌های یک جامعه با واقعیت‌های محیطی آن سازگار باشد.

عامل انسجام جامعه زور نیست، بلکه وحدت ناشی از ارزش‌های مشترک است.

جامعه، اجتماعی اخلاقی است که بر سر ارزش‌هایی بخصوص اتفاق نظر دارند

ارزش‌ها نابرابری‌های اجتماعی را مشروعیت می‌بخشد

ارزش‌ها نظام تقسیم کار را توجیه می‌کنند

ارزش‌ها مبنای مشروعیت و مقبولیت بخشیدن به قدرتند

کنترل اجتماعی در اجتماع اخلاقی مبتنی بر اعتماد و اطمینان ناشی از ارزش‌های مشترک صورت می‌گیرد.

نظریه یا مدل چالمرز جانسون

ویژگی‌های جامعه نامتعادل

2 منبع اصلی ایجاد تحول یا فشارهایی که می‌توانند حالت تعادلی را مختل کنند: فشارهای محیطی و فشارهای ارزشی

- * 1. منابع خارجی تغییر در ارزشها: وسایل ارتباط جهانی، آثار بروز انقلاب در همسایگی یک جامعه، فعالیتهای گروههای سیاسی بین‌المللی، مسافرت‌های بورسیه‌ای دانشجویان به خارج ...
- * 2. منابع داخلی تغییر در ارزشها: ترقی و تعالی فکری و قبول تفکرات جدید ... جایگزینی حکام مذهبی ...

- * 3. منابع خارجی تغییر در محیط: ورود دانش پزشکی در جوامع توسعه نیافته، رشد جمعیت، اشغال نظامی، ...

- * 4. منابع داخلی تغییر در محیط: اختراعات صنعتی مانند چرخ یا راه آهن

گاهی یک فشار در هر دو دسته محیطی و ارزشی صورت می‌گیرد. مانند حضور استعمارگران در کشور که هم محیط را متأثر می‌کنند و هم ارزشها را

عدم تعادل گاه مدتها منجر به عکس العمل مردم نمی‌شود، اما مانند سرطان و آتشی زیر خاکستری رشد می‌کند

نظریه یا مدل چالمرز جانسون

ویژگی‌های تحول انقلابی

1. **رکود قدرت:** عاملی که باعث می‌شوند حاکمان انحصار استفاده از ابزار خشونت را از دست بدهند. تا زمانی که این انحصار مجدداً مستقر نشود، انقلاب ادامه خواهد داشت.
 2. **ناسازگاری نخبگان حکومتی:** وقتی نظام اجتماعی از تعادل خارج شد و در بحران‌های داخلی نمود بیشتری پیدا کرد، نحوه‌ی رفتار رهبران سیاسی اهمیت می‌یابد. این رفتار طیفی از انعطاف‌پذیری و اصلاحات تدریجی تا انعطاف ناپذیری کامل نخبگان حکومتی را دربر می‌گیرد.
 3. **عوامل شتاب‌زا:** این عوامل با گسستن استحکام نیروهای نظامی باعث تزلزل آنها می‌شوند:
 - الف: عواملی که مستقیماً بر قوای مسلح تأثیر می‌گذارد
 - ب. اعتقاد مخالفان به یک ایدئولوژی مقاومت (مانند: کمک الهی، شهادت)
 - ج. عملیاتی مشخص توسط گروهی توطئه‌گر (کودتا، ترور و کمین)
- رکود قدرت + ناسازگاری نخبگان حکومتی + عوامل شتاب‌زا = انقلاب

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

نظریه های روانشناختی

1. این نظریه‌ها علل وقوع انقلاب‌ها را در عوامل روانی، فردی جستجو می‌کنند.
2. در وقوع پدیده‌های اجتماعی اصالت با فرد است نه جامعه

طرح بجای

روانشناسی رهبران

محرومیت نسبی

توقعات فزاینده

برخی شاخص‌های روانشناختی رهبری

* سبک رهبری:

* از نظر هرمان کیفیت پاسخ به سوالات زیر نقش اصلی در تعیین سبک رهبری آنها داشته است که عبارتند از:

* 1_ رهبران سیاسی چگونه نسبت به محدودیت های سیاسی واکنش نشان می دهند_ محدودیت های را می پذیرند و یا آن ها را به چالش می کشند؟

* 2_ نسبت به اطلاعات دریافتی چگونه برخورد می کنند- آیا اطلاعات دریافتی را گلچین می کنند و یا نسبت به دریافت هر گونه اطلاعات باز عمل می کنند؟

* 3- به چه دلایلی رهبران به دنبال کسب مقام و موقعیت هستند- آیا آن ها توسط یک محرک درونی در پی مقام می روند و یا بوسیله ارتباطاتی که با دیگر اعضای برجسته سیاسی دارند این اقدام شکل می گیرد؟ ترکیب این پاسخ ها سبک های رهبری ویژ های را شکل می دهد.

* واکنش رهبران به محدودیتها

* رهبرانی که مستعد به چالش کشیدن محدودیت ها هستند تمایل بیشتری به بر خورد در یک موقعیت شاخ به شاخ دارند. دوست دارند راه حلی سریع برای یک موضوع بیابند، قاطع باشند و با تمام نیرو با مشکل مواجه شوند. ویژگی های شخصیتی آن ها در پاسخ به رویدادها در حد زیاد قابل پیش بینی است، از نظر آن ها محدودیت ها غیر قابل عبور نیستند، تمایل دارند تصمیم ها را تحت کنترل خود بگیرند. اما کسانی که نسبت به زمینه پاسخ گویی بیشتری دارند محیط همدلانه تری را نسبت به محیط اطرافشان برقرار می کنند و با علاقه نسبت به چگونگی ارتباط با اجزاء درباره حوادث قضاوت می کنند و به دنبال حامیان شان هستند. در دادو سندها بازترند کارها را سبک و سنگین می کنند ، اهل مصالحه اند، و احتمالاً بر روی موضوعات به صورت مورد به مورد متمرکز می شوند. انعطاف پذیری و زمانبندی سیاسی و وفاق عمومی از ابزارهای مهم رهبری آن هاست.

* چگونگی تعین باز یا بسته بودن عملکردی نسبت به اطلاعات

* رهبرانی که نسبت به اطلاعات بسته عمل می کنند به عنوان عمل گرا تعریف می شوند و به دنبال اطلاعات و افرادی هستند که به تعریف آن ها از موقعیتشان دفاع می کنند. رهبرانی که نسبت به اطلاعات باز تر عمل می کنند راهنمایی پذیرتر گزارش شده اند. هم مشکل را تعریف و هم موقعیت را بوسیله بررسی موقعیت و اهمیت آنچه دیگران از آن دفاع می کنند انجام می دهند شناسایی میکنند.

* ارزیابی انگیزه عمل و قبول مقام و موقعیت

* روش هایی که رهبران در پیش می گیرند متاثر از انگیزه های آنان است. انگیزه باعث می شود تا رهبران ضمیر خود آگاه و نا خود آگاه خود را در جهت رسیدن به اهداف خود برنامه ریزی می کنند. بررسی نتایج نشان می دهد که رهبران یا بوسیله علایق درونی- یک دلیل ویژه با یک مسئله ، یک ایدئولوژی- به حرکت در می آیند یا بوسیله نوع معینی از بازخورد آنچه در محیط اطرافشان وجود دارد - مقبولیت قدرت ، حمایت ، پایگاه و ... به تحسین در می آیند.

* انگیزه نسبت به جهان

گروه‌های مقایسه بالقوه و نمرات امام خمینی (ره) بر اساس نرم افزار پروفایلر

ویژگی شخصیتی	نمونه 87 نفری روسای دولت ها	نمونه 122 نفری رهبران سیاسی	نمرات امام(ره)	تفسیر نمرات امام
باور به توانایی کنترل رویدادها	میانه = 0.44 پایین > 0.30 بالا < 0.58	میانه = 0.45 پایین > 0.33 بالا < 0.57	0.31	پایین
نیاز به قدرت	میانه = 0.50 پایین > 0.37 بالا < 0.62	میانه = 0.50 پایین > 0.38 بالا < 0.62	0.28	پایین
اعتماد به نفس	میانه = 0.62 پایین > 0.44 بالا < 0.81	میانه = 0.57 پایین > 0.34 بالا < 0.80	0.36	پایین
پیچیدگی شناختی	میانه = 0.44 پایین > 0.32 بالا < 0.56	میانه = 0.45 پایین > 0.32 بالا < 0.58	0.58	بالا
تمرکز بر وظیفه	میانه = 0.59 پایین > 0.46 بالا < 0.71	میانه = 0.62 پایین > 0.48 بالا < 0.76	0.52	میانه
قوم گرایی	میانه = 0.42 پایین > 0.32 بالا < 0.53	میانه = 0.43 پایین > 0.34 بالا < 0.53	0.18	پایین
بی اعتمادی نسبت به دیگران	میانه = 0.41 پایین > 0.25 بالا < 0.56	میانه = 0.38 پایین > 0.20 بالا < 0.56	0.9	پایین

نمرات کد عملیاتی امام خمینی

تفسیر	نمرات	بآورهای فلسفی	
اندکی دوستانه است	0.12	ماهیت جهان سیاست	P-1
ترکیبی از خوشبینی و بد بینی	0.01	تحقق پذیری ارزشهای سیاسی	P-2
بسیار کم	0.10	پیش بینی پذیری آینده سیاسی	P-3
کم	0.17	کنترل بر پیشرفت تاریخی	P-4
بسیار بالا	0.83	الف) کنترل خود	
بسیار بالا	0.98	ب) کنترل دیگری	
		نقش شانس	P-5
	نمرات	بآورهای ابزاری	
همکاری قطعی	0.43 +	رویکرد راهبردی نسبت به اهداف	I-1
قدری همکاری می طلبد	0.15+	تعقیب تاکتیکی اهداف	I-2
ریسک پذیری کم	0.27	جهت گیری ریسک	I-3
انعطاف پذیری متوسط	0.53	انعطاف پذیری تاکتیک ها از طریق زمان بندی اقدام	I-4
انعطاف پذیری متوسط	0.37	الف) همکاری/تعارض ب) کلمات/کردار	
مطلوبیت کم	0.07	مطلوبیت ابزار	I-5
مطلوبیت کم	0.07	الف) پاداش	
مطلوبیت بسیار زیاد	0.56	ب) وعده	
مطلوبیت کم	0.09	ج) درخواست/پشتیبانی	
مطلوبیت کم	0.08	د) مخالف/مقاومت	
مطلوبیت کم	0.09	ح) تهدید	
مطلوبیت کم	0.09	ط) تنبیه	

ارزیابی برخی نتایج نرم افزار پروفایلر

* توجه به مبانی و مفاهیم طراح:

* در روش تحلیل محتوا نرم افزار نیم رخ رهبری رهبران را در سیاست هایشان، بر اساس فراوانی برخی افعال، یا کلمات، زمان و... نشان میدهد و به صفات از پیش تعیین شده بر اساس مصاحبه ها و سخنرانی های (امام) نمره می دهد، باید توجه داشت در به کار گیری این گونه نرم افزارها کمال دقت و حساسیت انجام گیرد؛ چرا که این گونه نرم افزارها فقط طبق آن برنامه ای که طراح برایش تعریف کرده کار مشخصی را انجام می دهد؛ به همین خاطر در وجه اول احتمال اشتباه باید لحاظ گردد،

* عدم انعطاف پذیری نرم افزار در موارد خاص:

* خطاهای نرم افزار در تحلیل شخصیت امام:

* پس از تحلیل و بررسی نتایج نرم افزار و انطباق با متن زندگی ایشان، در نتایج نرم افزار مغایرت آشکاری با واقعیت های زندگی امام خمینی (ره) و منش و سیره ایشان وجود داشت، برای کشف و بررسی علت این مغایرت شروع به واکاوی فرآیند انجام شده پرداختیم. مغایرتها در نتایج و متن زندگی امام (ره) به قرار ذیل می باشد:

* 1- پذیرش محدودیت ها 2- اعتماد به نفس پایین 3- سطح اندک کنترل "خود" بر پیشرفت تاریخی، از مواردی بود که هیچ تناسبی با شخصیت و زندگی ایشان نداشت.

* در علم روانشناسی اجتماعی مبحثی به نام اسناد وجود دارد که یکی از راه های ادراک اجتماعی و ادراک رفتار دیگران است. اما برخی علل باعث درک نادرست از رفتار دیگران میشود که خطای اسنادی نامیده میشود. خطاهای اسناد که در منابع غیر اسلامی آمده است عبارتند از: 1- خطای بنیادی اسناد 2- اثر عامل - ناظر 3- سوگیری خدمت به خود

* اما عامل چهارمی که در منابع روانشناسی اجتماعی با نگرشی بر منابع اسلامی دیده میشود اسناد موفقیت به خداوند است که در صفاتی مانند توکل، توسل و اخلاص و... دیده میشود

محرومیت نسبی

* تد رابرت گار

- * کتاب «چرا انسان‌ها شورش می‌کنند؟» چاپ 1970 برنده جایزه بهترین کتاب علوم سیاسی در آمریکا
- * نظریه وی در دهه 1970 یک نظریه برجسته و پذیرفته شده تلقی می‌شد و مطالعات بسیاری درباره خشونت سیاسی با استفاده از نظریه او انجام شد.
- * **تعریف محرومیت نسبی:** استنباط بازیگران از وجود اختلاف میان «انتظارات ارزشی» و «توانایی‌های ارزشی» آنان
- * (vc) قابلیت‌های ارزشی — (ve) انتظارات ارزشی $= (RD)$ محرومیت نسبی
- * محرومیت نسبی شامل سه دسته از کالاها و شرایط می‌شود:
- * ارزشهای رفاهی (امور اقتصادی)
- * ارزش‌های مربوط به قدرت (مشارکت، تصمیم‌گیری جمعی، رأی دادن و ...)
- * ارزشهای بین‌الاشخاصی (اعتماد به دیگران و ...)

محرومیت نسبی

* گام‌های تحقیق:

* **قدم اول:** مطالعه انتظارات ارزشی در حوزه سیاسی یعنی مجموعه شرایط، امکانات و فعالیت‌های سیاسی که خود را مستحق آن می‌دانند.

* **قدم دوم:** مطالعه قابلیت‌های ارزشی در حوزه سیاست یعنی وضعیت موجود سیاسی یا امکان تحقق خواسته‌های سیاسی افراد را از نظر خود آنان ارزیابی می‌کنیم.

* **قدم سوم:** بررسی میزان اختلاف میزان محرومیت نسبی را نشان می‌دهد.

* شاخص کلی محرومیت نسبی جامعه:

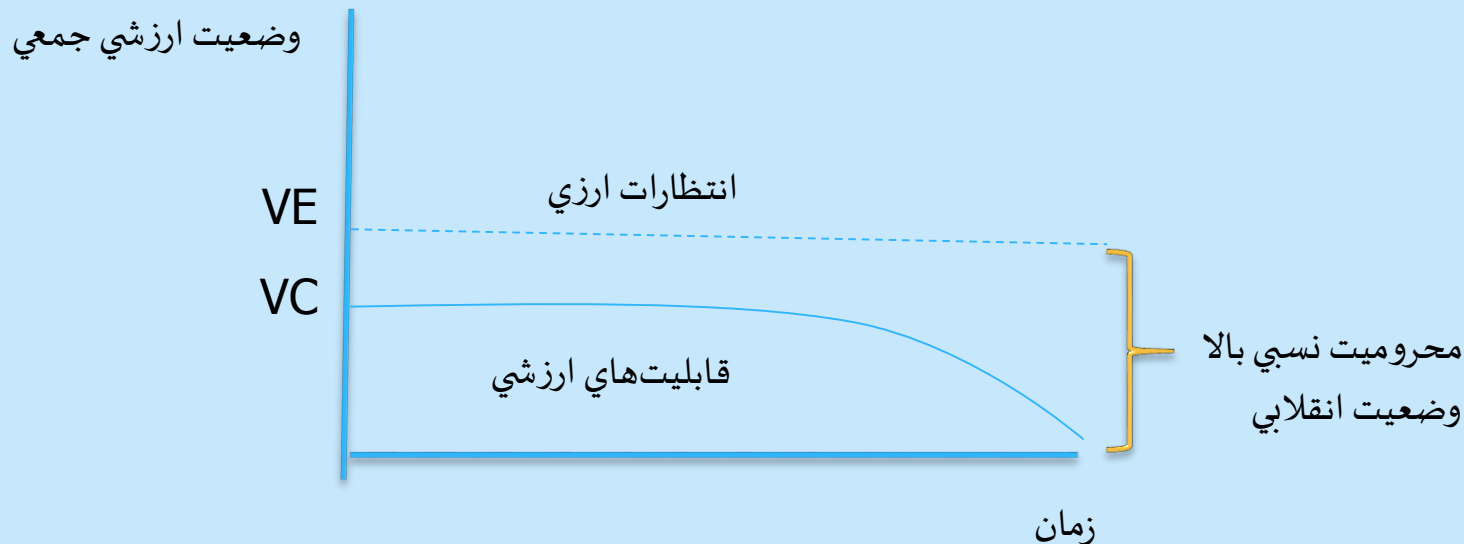
* اگر میانگین احساس محرومیت نسبی جمعی را برای ارزش‌های رفاهی، مربوط به قدرت و بین الاشخاص به دست بیاوریم، شاخص کلی محرومیت نسبی جامعه که نشان‌دهنده وضعیت روانی حاکم بر آن است، به دست می‌آید.

محرومیت نسبی

* انواع محرومیت نسبی:

* 1. محرومیت نزول قابلیت‌ها یا محرومیت نزولی

* قابلیت‌ها و امکاناتی که قبلاً داشتند و امروز ندارند. مقایسه امروز با گذشته و احساس حرکت نزولی قابلیت‌ها

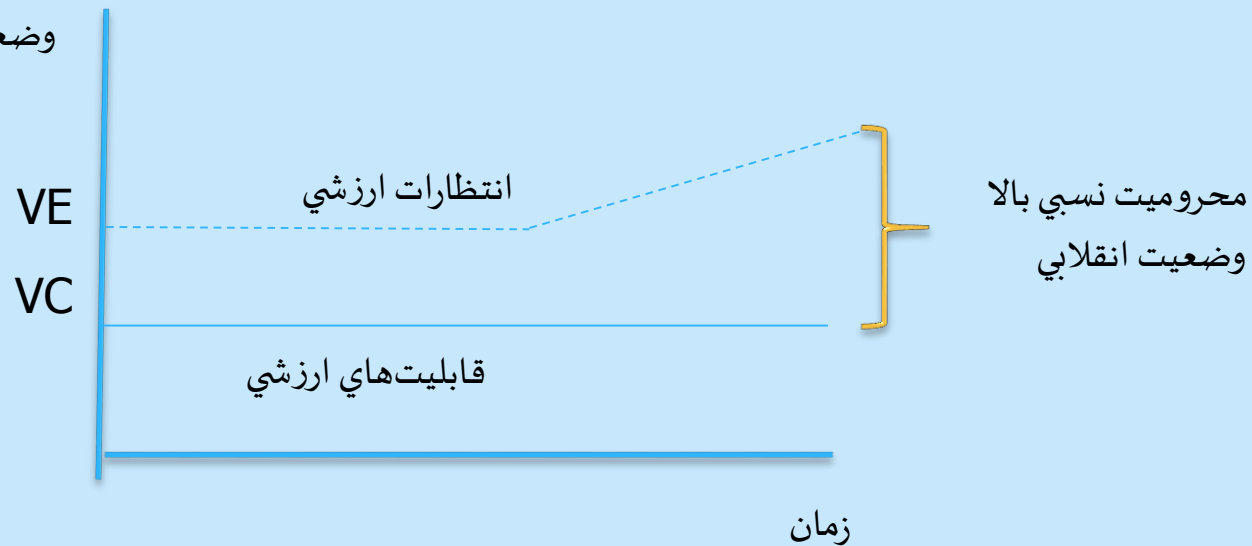

محرومیت نسبی

* 2. محرومیت افزایش انتظارات

* انتظارات به صورت واقعی یا کاذب افزایش پیدا کند

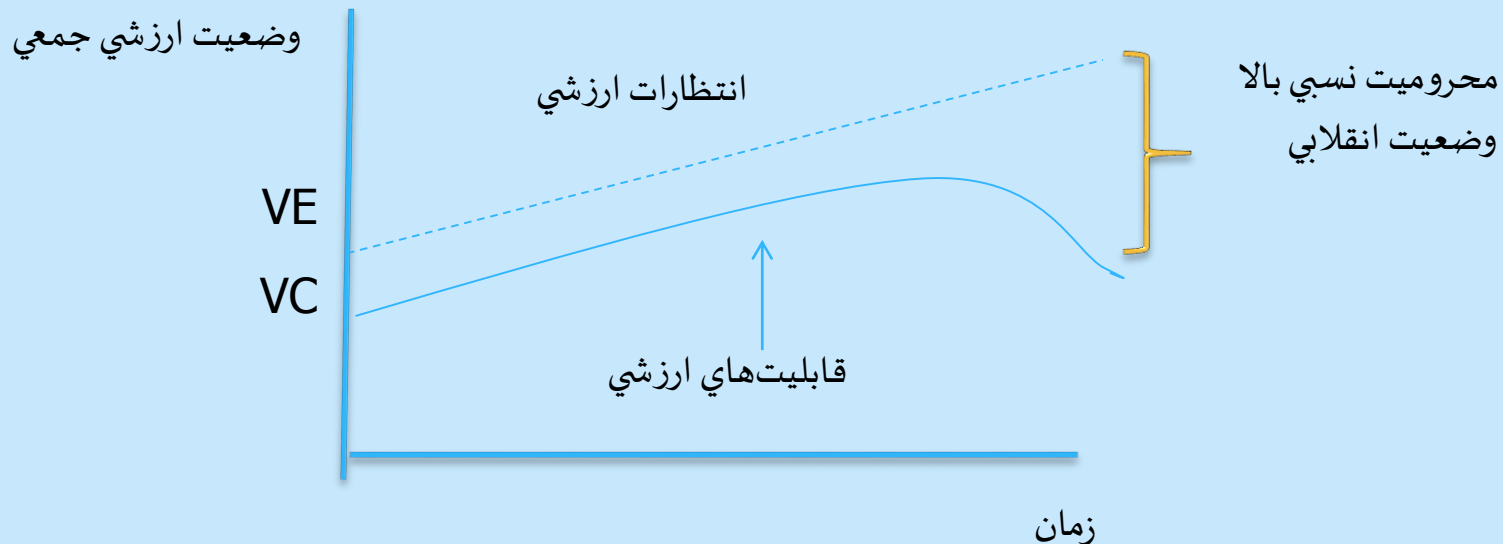
وضعیت ارزشی جمعی

محرومیت نسبی

* 2. محرومیت صعودی

انتظارات و قابلیت‌ها مدتی به صورت همزمان افزایش پیدا کنند، سپس انتظارات سیر صعودی خود را ادامه دهند اما قابلیت‌ها متوقف یا کاهش یابند. بیشتر در جوامع در حال رشد اتفاق می‌افتد.

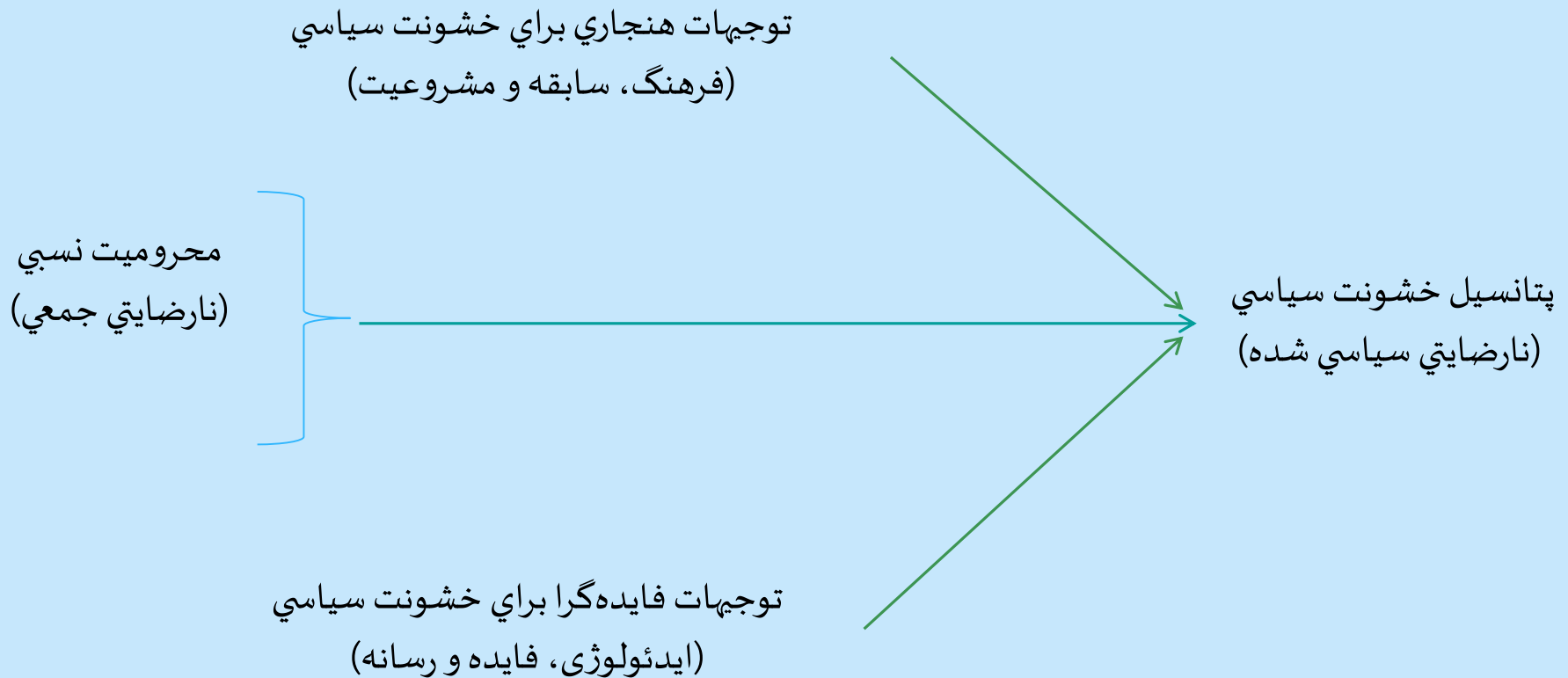
* ریشه‌های اجتماعی افزایش انتظارات

- * 1. روبرو شدن با سبک‌های جدید زندگی
- * 2. مطرح شدن ایدئولوژی‌های جدید
- * 3. تغییر ارزش‌های گروه‌های مرجع

* ریشه‌های اجتماعی افزایش انتظارات

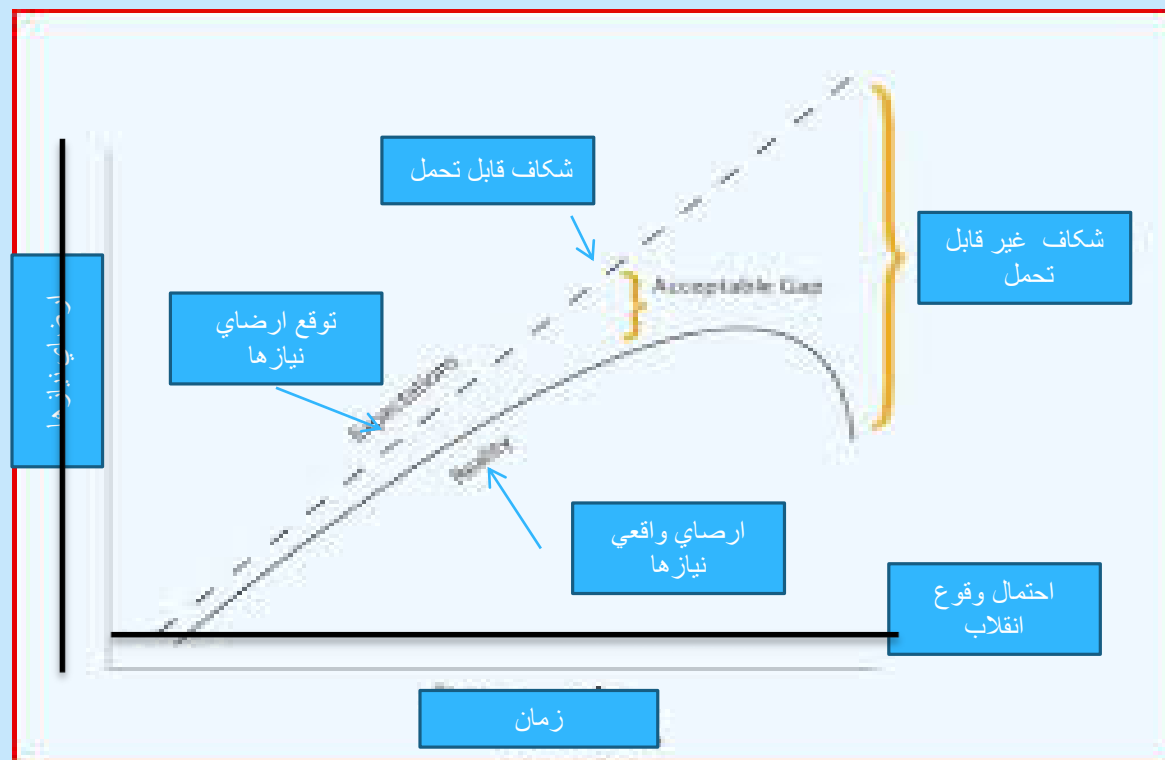
- * 1. تصور محدودیت منابع
- * 2. ثابت بودن ذخائر ارزشی در مقابل انعطاف‌پذیری آن
- * 3. تلقی مردم از تجربه‌های گذشته
- * توزیع ناعادلانه ذخایر ارزشی بین گروه‌های جامعه

* متغیرهای دیگر تأثیر گذار در شکل‌گیری خشونت سیاسی انقلابی

نظريه جيمز ديوييس: توقعات فزاينده

- * اين نظريه تلفيقي است از نظريه مارکس و توکویل
- * مارکس: انقلاب وقتي اتفاق مي افتد که وضع اقتصادي رو به وخامت مي گذارد
- * توکویل: انقلاب بر عکس وقتي اتفاق مي افتد که وضعيت اقتصادي از قبل بهتر است
- * ديوييس: هر گاه پس از یک دوره طولاني رشد اقتصادي و اجتماعي یک دوره برگشت سريع اتفاق بيافتد، احتمال وقوع انقلاب مي رود. وضعيت نارضايتي ذهني است که موجب انقلاب مي شود.

تطبيق برانقلاب اسلامي

* **نقطه شروع افزایش انتظارات:**

* روند نوسازی در ایران که از سال‌ها قبل از انقلاب آغاز شده بود، نقطه‌ی شروع افزایش انتظارات در ایران است

* **پیشرفت اقتصادی ایران با درآمدهای نفتی:**

* افزایش سریع و ناگهانی بهای نفت منابع سرشار مالی جدیدی را در دهه‌ی بین 1960م و 1970م در اختیار پیشرفت اقتصادی ایران قرار داد. این درآمدها بقدری زیاد بود که ایران مدعی شد از بالاترین میزان رشد اقتصادی در جهان برخوردار است.

* **رکود و کاهش قیمت نفت:**

* اما در سال‌های آخر، به دلایلی مانند کاهش بهای نفت، رکود گریبان جامعه را می‌گیرد. به یکباره در سال 1975م تولید نفت 20% کاهش یافت و شرایط غیرعادی را بر ایران تحمیل کرد.

* **نقد:**

* 1. پیشرفت اقتصادی با تزریق پول‌های نفتی متفاوت است. اصلاحات شاه پیشرفت به وجود نیاورد.

* 2. این توقعات فزاینده مذهبی و فرهنگی مردم و نوع عملکرد حکومت بود که باعث شکاف عمیق شد.

* 3. مردم ایران اساساً انگیزه اقتصادی بسیار پایینی در انقلاب داشتند.

* 3. این شکاف‌ها در بسیاری از کشورهای دنیا پدید آمده ولی منجر به انقلاب نشده است.

بِسْمِ اللَّهِ
الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

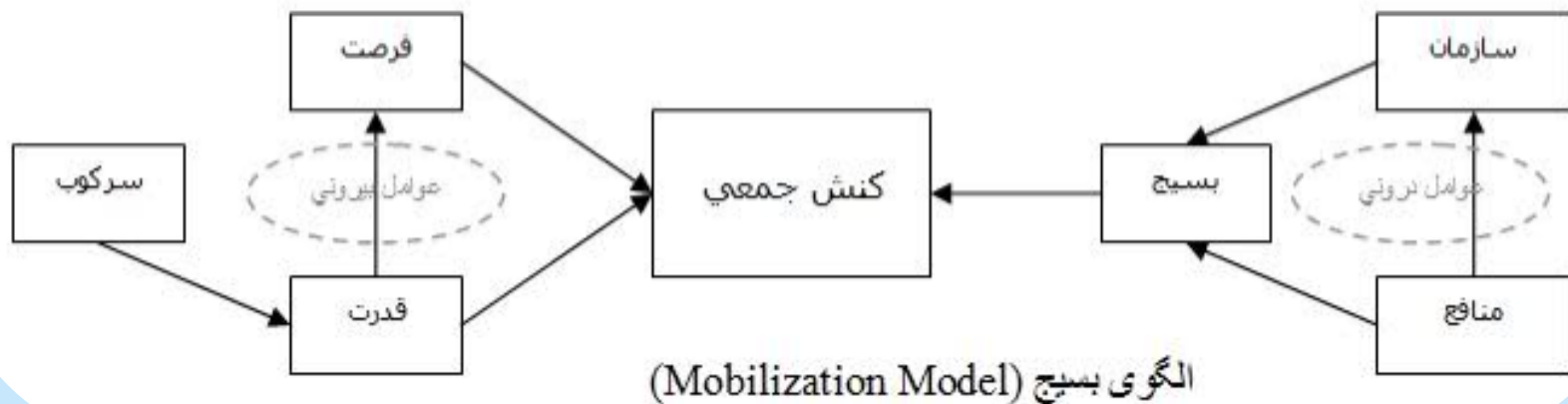
نظریه‌های بسیج منابع

کلیات نظریه‌های فرایندی

1. نظریه‌های مبتنی بر وقوع بیشتر به چرایی انقلاب می‌پردازند، اما نظریه‌های مبتنی بر فرایند به چگونگی آن توجه می‌کنند.
2. وجود وضعیت انقلابی شرط لازم اما غیر کافی برای وقوع جنبش انقلابی است.
3. سؤالات اصلی این نوع نظریه‌ها:
 - جنبش انقلابی چگونه شروع می‌شود؟
 - بسیج انقلابی چگونه شکل می‌گیرد؟
 - چه شرایط اجتماعی، سیاسی یا اقتصادی برای بسیج انقلابی فراگیر مساعد یا نامساعد است؟
 - نقش رهبری، سازماندهی و ایدئولوژی در فرایند جنبش انقلابی چیست؟
 - عوامل مؤثر بر میزان خشونت در فرایند جنبش انقلابی کدام است؟

عوامل درونی و برونی کنش جمعی

منافع مشترک (اهداف و خواسته‌های سیاسی، اقتصادی، و اجتماعی) گروهی را دور هم جمع می‌کند. آنها برای دستیابی به منافع دست به **تشکیل سازمان** می‌زنند. که هویت مشترک و ساختاری وحدت‌بخش ایجاد می‌کند. برای دستیابی به منافع بیشتر بایستی **منابع را بسیج کنند**. یکی از مهم‌تری منابع قدرت است. و چون گروه‌ها به تنهایی قادر به دستیابی به قدرت نیستند، دست به ائتلاف می‌زنند و یک **کنش جمعی** را شکل می‌دهند.

عوامل دروني و بروني کنش جمعي

عوامل ايجاد شرايط انقلابي

1. حاکميت چندگانه

2. پذيرفته شدن ادعاهاي مدعي توسط بخش قابل توجهي از مردم

3. ناتواني يا بي ميلي کارگزاران حکومت در سرکوب گروه مدعي